

приложений, которые содержат разнообразную полезную информацию о языках и семьях языков, которые фигурируют в систематической части, а также о некоторых особенностях применения и функционирования языков, письменностях и т.д. В отдельных приложениях приводятся сведения о пиджинизованных, креольских и смешанных языках, языках, применяемым как койне и лингва франка, жаргонах и сленгах, жестовых языках. Приложение, посвященное системам письма, содержит графические образцы каждой из письменностей.

УДК 027.54:004.42(477)

Коваль Т.,

зав. відділу НБУВ, канд. іст. наук

Туровська Л.,

мол. наук. співроб. НБУВ

УДОСКОНАЛЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ НБУВ ЗАСОБАМИ АБІС «ІРБІС64»

У статті розглянуто питання використання нового програмного продукту – автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи «ІРБІС64» у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Висвітлено роботу з надання послуг на основі системи автоматизації бібліотек «ІРБІС64».

У центрі дослідження – проблеми передислокації бібліотечних резервів наукової бібліотеки, спрямовані на підвищення рівня електронної орієнтації користувачів, розширення номенклатури автоматизованих бібліотечних послуг і створення стрункої системи сервісів індивідуального інформаційного простору.

У статті проаналізовано змістовні статистичні та соціологічні дані щодо використання АБІС «ІРБІС64», отримані у фокусних групах із залученням користувачів і бібліотечних працівників, задіяних у процесі електронного обслуговування.

Упровадження результатів дослідження в практику роботи НБУВ та бібліотек науково-дослідних установ НАН України сприятиме вдосконаленню бібліотечно-інформаційної роботи за допомогою автоматизованих систем.

Ключові слова: автоматизована бібліотечно-інформаційна система «ІРБІС64», електронні засоби комунікації, інформаційні електронні ресурси, автоматизація бібліотечних технологій, користувацький інтерфейс, сервіс індивідуального інформаційного простору.

The article deals with the usage of new software – Automated Library Information System «IRBIS» at V. I. Vernadsky National Library of Ukraine. Work deals with providing services on the basis of «IRBIS64» Library Automation System.

In the epicenter of research – the problem of relocation of library funds of scientific library aimed at improving electronic targeting for users, expanding the range of automated library services and the creation of a coherent system of services for individual information space.

Article exposes meaningful statistical analysis and sociological data on usage of ALIS «IRBIS64» received in focus groups involving both users and librarians embedded in processes of electronic services.

Implementation of research results in practice of VNLU and libraries of research institutions of the NAS of Ukraine will improve library and information work by automated systems.

Keywords: automated library and information system «IRBIS64», electronic communications, informational electronic resources, library automation technology, user interface, service for personal information space.

В статье рассматриваются вопросы использования нового программного продукта – автоматизированной библиотечно-информационной системы «ИРБИС64» в Национальной библиотеке Украины имени В. И. Вернадского. Освещена работа по предоставлению услуг на основе системы автоматизации библиотек «ИРБИС64».

В эпицентре исследования – проблемы передислокации библиотечных резервов научной библиотеки, направленные на повышение уровня электронной ориентации пользователей, расширение номенклатуры автоматизированных библиотечных услуг и создания стройной системы сервисов индивидуального информационного пространства.

В статье проанализированы статистические и социологические данные относительно использования АБИС «ИРБИС64», полученные в фокусных группах с привлечением как пользователей, так и библиотечных работников, участвующих в процессах электронного обслуживания.

Внедрение результатов исследования в практику работы НБУВ и библиотек научно-исследовательских учреждений НАН Украины поспособствует усовершенствованию библиотечно-информационной работы с помощью автоматизированных систем.

Ключевые слова: автоматизированная библиотечно-информационная система «ИРБИС64», электронные средства коммуникации, информационные электронные ресурсы,

автоматизация библиотечных технологий, пользовательский интерфейс, сервис индивидуального информационного пространства.

Одним із наріжних завдань у галузі використання інформаційних технологій є автоматизація наукових бібліотек, що дозволяє докорінно змінити структуру бібліотечно-інформаційного обслуговування шляхом упровадження комп'ютерного апаратно-програмного забезпечення та його використання у бібліотечній практиці з переведенням на електронні технології майже всіх бібліотечних процесів. Це обумовлює звільнення співробітників від рутинних операцій та застарілої техніки, а також створення для читачів сприятливих умов ефективного та комфортного сервісу.

Розвитку глобальних інформаційних мереж, забезпеченню вільного доступу громадян до інформації підпорядковані такі законодавчі акти нашої держави: Закон України «Про національну програму інформатизації» (1998); Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» (2000).

Аналіз діяльності наукових бібліотек України останніх десятиріч доводить, що ОУНБ (зокрема Тернопільська, Хмельницька, Рівненська, Черкаська) активно досліджують потреби користувачів в умовах інформаційного суспільства та шукають шляхи розвитку і вдосконалення своєї діяльності [4]. Так, у 2008 році Українська бібліотечна асоціація (УБА) провела дослідження публічних бібліотек України як місця доступу громадян до інформаційних технологій та Інтернету. Отримані дані сприяли формуванню оновленої бібліотечно-інформаційної політики щодо інформатизації українських публічних бібліотек, подальшого розвитку інформаційних мереж, прийняття управлінських рішень стосовно доступності електронної інформації, скорочення електронної та технологічної нерівності тощо.

Автоматизація бібліотечно-інформаційних процесів, інформаційні технології в обслуговуванні читачів, створення електронних каталогів та бібліотек, інтернет- та інтранет-ресурси, формування бібліотечно-інформаційних систем і мереж, взаємодія бібліотек в електронному інформаційному просторі, нове програмне забезпечення – це лише невеличкий перелік проблем, які досліджують українські фахівці: О. Баркова, Г. Горовий, В. Ільганаєва, Н. Каліберда,

Т. Коваль, Л. Костенко, А. Свобода, Т. Ярошенко, А. Чачко та інші [1, 2, 3, 6, 7, 9, 10, 13, 15].

Упровадження інформаційних технологій та нового програмного забезпечення впливає на постать самого бібліотекаря, який перетворюється на методиста й провідника в локальному та глобальному інформаційному просторі. Вивченню сучасного бібліотекаря як соціально-професійної групи присвячені наукові праці Н. Каліберди, Л. Туровської, А. Чачко, які доводять, що роль цієї (у минулому доволі рутинної) професії розширюється до повноважень бібліотекознавця-бібліографа з відповідними функціями менеджера й маркетолога. Відбувається опосередкована взаємодія у системі «бібліотекар-комп'ютер-користувач» [5, 8, 16].

Використання електронних засобів комунікації та знарядь новітньої електронної технології призвели до інтенсивної інформаційної взаємодії країн СНД, які ще у 1992 році підписали Угоду про міждержавний обмін науково-технічною інформацією, а в 1995–1996 рр. – Угоду про створення спільного науково-технологічного простору. Це спричинило швидку модернізацію національних бібліотечно-інформаційних систем, зокрема впровадження системи комплексної автоматизації бібліотек – інтегрованої розширеної бібліотечно-інформаційної системи (АБІС «ІРБІС64»), розроблювачем і розповсюджувачем якої стала ГПНТБ Росії разом з Міжнародною Асоціацією користувачів і розроблювачів електронних бібліотек і нових інформаційних технологій.

Як типове рішення автоматизації бібліотечних технологій, АБІС «ІРБІС64» пройшла чимало стадій розвитку, перетворившись із початкової програми, розрахованої на операційну систему MS-DOS, на потужний проблемно-орієнтований програмний продукт, що охоплює практично всі бібліотечні технології, відповідає світовим і вітчизняним стандартам та функціонує у корпоративних і глобальних мережах. Нині нею користуються бібліотеки країн СНД різного масштабу і профілю: від сільських до національних, від шкільних до вузівських, від галузевих до масових.

Політику надання широкого спектра послуг на основі АБІС «ІРБІС64» проводить НБУВ як центр упровадження нових інформаційних технологій та прогресивних форм комплексного бібліотечно-інформаційного обслуговування. Сучасний читач все більше очікує від наукової бібліотеки, окрім добре розвинутих фондів та компетентного персоналу – якісних електронних послуг та можливості отримати у мережі оперативну інформацію щодо

бібліотечних фондів. Сформований у рамках «ІРБІС64» електронний каталог відбиває актуальний стан фонду бібліотеки з 1996 року.

Нове інформаційне середовище потребує від НБУВ зусиль, спрямованих на допомогу користувачам зорієнтуватися у потужній системі інформаційних ресурсів, послуг та продуктів. Тож, використовуючи арсенал дослідницьких наукових методів (інтерв'ювання, анкетування, хол-тестування, візуальне спостереження, статистичний аналіз даних, моніторинг, маркетингові дослідження тощо), ми поглиблено вивчаємо інформаційні потреби користувачів, використання ЕІР (зокрема ЕК) у НБУВ, ставлення користувачів до розмаїття новітніх бібліотечних послуг, ступінь читачького задоволення бібліотечно-інформаційним апаратом тощо. Сучасна бібліотечна проблематика щорічно обговорюється, зокрема на міжнародній науковій конференції, що проводиться на базі НБУВ у першій декаді жовтня.

З метою кардинального поліпшення повноти та оперативності задоволення електронних інформаційних читачьких потреб в 2010 році один з провідних відділів НБУВ (відділ комплексного бібліотечного обслуговування) був залучений до процесів використання програмного забезпечення «ІРБІС64» та розгорнув науково-дослідну роботу на базі читальних залів універсального профілю. **Об'єктом НДР** стала інформаційна діяльність наукової бібліотеки, **предметом** – специфіка обслуговування читачів за допомогою АБІС ІРБІС. **Завдання НДР** – отримання об'єктивних даних під час вивчення особистої зацікавленості користувачів у можливості роботи в електронному інформаційному просторі.

Початку емпіричного дослідження передувала науково-методична та організаційно-технологічна робота. Відповідно до Закону України «Про бібліотеки та бібліотечну справу», Статуту Бібліотеки та «Правил користування Бібліотекою» була розроблена Інструкція користувача по роботі з каталогом автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи «ІРБІС64» у читальних залах універсального профілю, яка регламентувала порядок загального доступу до АБІС «ІРБІС64» та подальшого доступу (залежно від завдань) до каталогу книжкових видань, каталогу періодичних та серійних видань та каталогу картографічних видань, з урахуванням самостійної (але контрольованої) роботи користувача в автоматизованій системі.

Використовуючи соціологічні методи наукового дослідження, ми розробили анкету «Використання електронних інформаційних

ресурсів у читальних залах універсального профілю» в умовах упровадження АБІС «ІРБІС64».

На базі анкети упродовж вибіркового календарних місяців 2010–2012 рр. ми проводили бліц-опитування відвідувачів читальних залів універсального профілю у мобільних фокусних групах.

Фокусні групи – це один з виправданих сучасних методів маркетингових досліджень, який полягає в тому, що дослідження проводиться у невеличких групах шляхом очного збирання точок зору респондентів, що звужуються до фокусу дослідження [11].

У зазначений період бібліотечними модераторами неупереджено було обрано рухливу групу респондентів (кількістю до 5–6 осіб) та залучено їх до короткого обговорення щодо переваг (або недоліків) використання автоматизованої системи «ІРБІС64». У цілому у відкритій співбесіді взяли участь до 900 користувачів усіх категорій (кандидати та доктори наук, наукові працівники без ученого ступеня, аспіранти, спеціалісти, студенти), обрані пропорційно до загального професійного складу читачів НБУВ.

Проводячи бліц-опитування, ми дотримувалися усталених маркетингових правил: ставили лише ті запитання, на які можна об'єктивно відповісти і на які респонденти були готові відповісти; питали лише те, що суттєво важливо знати.

Так, на перше запитання «Чи влаштовує вас оперативність, повнота та якість отримання інформації в АБІС «ІРБІС64?» були отримані такі найхарактерніші відповіді:

– цілком влаштовує завдяки дружньому інтерфейсу, розрахованому на простих користувачів, навіть якщо вони не володіють спеціальними знаннями;

– влаштовує завдяки простоті орієнтування та спрощеному процесу отримання інформації;

– імпонує можливість інформаційного пошуку в локальних обчислювальних мережах без обмеження користувацької кількості;

– приваблює широкий спектр пошукових засобів, швидкий пошук у базах даних електронного каталогу за будь-якими елементами опису та їхніх сполучень;

– подобається можливість оперативного пошуку архівних видань завдяки календарній таблиці архіву видань, що розташована прямо на головній сторінці користувацького інтерфейсу;

– подобається можливість оперативного пошуку нових надходжень до Бібліотеки (кнопка пошуку також виведена на головну сторінку користувацького інтерфейсу);

– подобається можливість розширеного пошуку книжкових видань за тематикою через наявність гіперактивних визначень рубрик у нижній частині головної сторінки користувацького інтерфейсу;

– приваблює щоденне оновлення записів до каталогів усіх видань;

– зручно, що на сторінці кожного з видів пошуку є Правила складання пошуку.

Більшість респондентів відмітили зручність швидкого доступу до бібліотечних ресурсів з будь-якого автоматизованого робочого місця; істотне заощадження часу та можливість отримання оперативних даних для подальшого замовлення документів через загальне книгосховище або підсобні фонди.

Цікаве спостереження: працюючи в АБІС «ІРБІС64», користувачі із задоволенням усвідомлюють, що система дозволяє їм не тільки вести пошук інформації, а й самостійно напрацьовувати стратегію й алгоритми пошуку, починаючи з запитання «Що саме мені потрібно шукати за обраною темою?» і закінчуючи: «Як правильно використати отримані дані?».

Алгоритми пошуку користувачів в АБІС «ІРБІС64» (у відсотках) представлені на рисунку.

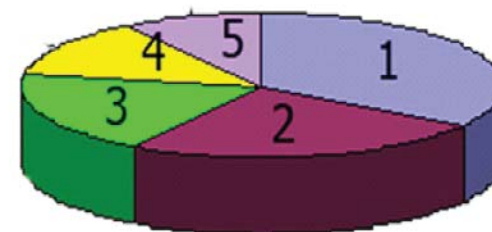

Рис. Алгоритми пошуку в АБІС «ІРБІС64», %:

1 – розширений пошук – 30 %; 2 – простий пошук – 28 %; 3 – пошук за словником – 18 %; 4 – професійний пошук – 13 %; 5 – за Рубрикаторм НБУВ – 11 %.

Творча робота з електронним каталогом допомагає формувати читачькі навички самостійно застосовувати довідково-пошуковий апарат НБУВ, здатність не тільки віднайти інформацію, а й

здійснити її синтез, аналіз і опрацювання, забезпечує підвищення культури інформаційного пошуку.

Ще один позитивний аспект використання АБІС «ІРБІС64», зазначений респондентами, пов'язаний з антидеприваційною функцією наукової бібліотеки, тобто наданням інформації безкоштовно. На протигагу суто комерційним інформаційним центрам та різного роду посередницьким організаціям, Бібліотека тим самим долає інформаційну нерівність, розшарування людей за ступенем доступу до інформації та залишається соціальним інститутом, що забезпечує рівні можливості й соціальну справедливість.

Родзинкою нашого дослідження стала робота фокус-групи, сформованої зі штату бібліотечних працівників, залучених до процесів електронного обслуговування. На запитання «Що вам імонує під час обслуговування читачів в АБІС «ІРБІС64», були отримані такі відповіді:

- приваблює те, що система розроблена саме бібліотекою, а це дозволяє уникнути певних помилок і незручностей, властивих системам, створеним розробниками, які не мають прямого відношення до бібліотечної справи;

- подобається відповідність системи міжнародним стандартам;

- імонує постійне відновлення системи за рахунок досконаліших версій;

- приваблює наявність професійної технічної підтримки за допомогою Інтернету;

- влаштовує можливість використання системи у локальній комп'ютерній мережі;

- високо оцінюється властивість системи підтримувати в електронному каталозі цілий ряд традиційних каталогів та всю наявну кількість проблемно-орієнтованих бібліографічних і повнотекстових баз даних, що дозволяє проводити пошук водночас за різною кількістю параметрів, істотно прискорюючи пошукову роботу;

- приваблює технологія автоматичного формування словників, на основі яких реалізується швидкий пошук за будь-якими елементами опису та їхніх сполучень;

- подобається наявність засобу для використання інформаційно-лінгвістичних ресурсів – Рубрикатора НБУВ;

- приваблюють спеціальні засоби, що дозволяють використовувати як ілюстративний матеріал будь-які зовнішні (стосовно бібліографічного документа) об'єкти: повні тексти, графіку, таблиці, аудіо- і відеоматеріали, а також ресурси Інтернету;

- подобається підтримка системою багатомовності (тобто надання даних різними мовами) та наявність орфографічного контролю (російська мова).

Також респонденти (бібліотечні працівники) виявили позитивне ставлення щодо впровадження у комп'ютерну бібліотечну практику нового продукту – «ІРБІС64» імідж-каталогу як ефективного засобу ретро-конверсії карткових каталогів для бібліотек із великим ретро-фондом (тобто тим фондом, що не відображений в електронному каталозі). Оскільки відповідні файли в імідж-каталозі розміщені відповідно до порядку розставлення карток у традиційному каталозі, здійснення тематичного пошуку у ньому читачем є практично неможливим. Його можуть виконати лише бібліотечні працівники, фахівці з бібліографічного пошуку.

Ефективна робота у системі «ІРБІС64» багато в чому залежить від елементарної обізнаності з нею, тож наступним нашим питанням до читацької аудиторії було: «Чи потребуєте ви консультативно-методичної допомоги, працюючи в АБІС «ІРБІС64?» 58 % респондентів відповіло: «Так, потребую». Найчастіше читачі називали такі причини їх незадоволених потреб:

- я точно не знаю, як шукати;

- я зазвичай не користуюся тематичним пошуком, тому що для мене він доволі складний;

- хочу знайти книгу в електронному каталозі, але забув ім'я автора;

- не можу розібратися, як увійти в систему та скористатися базою даних.

Зрозуміло, що для успішного впровадження прогресивних моделей обслуговування необхідно, щоб користувач мав практичні навички роботи з інформацією в електронному середовищі. Зважаючи на різний рівень інформаційної підготовки користувача, різну частку його самостійної участі у комп'ютерній пошуковій діяльності, одним з наріжних завдань стає організація читацького комп'ютерного навчання та кваліфікованого консультування. Досвід показує, що навіть серед молодих за віком науковців немало тих, хто, попри вичерпну інформацію, що її надає НБУВ, має недостатнє уявлення щодо засобів самостійного доступу до її електронних ресурсів. Респонденти зізнавалися, що вони різною мірою пристосовуються до спілкування з автоматизованою системою, дехто не може позбавитися психологічного дискомфорту, відчуває скутість, спричинену недостатнім володінням методами та прийомами електронного пошуку.

Це є поштовхом до навчання читачів (особливо середньої та старшої вікової категорії), як шукати документи у різних пошукових ситуаціях. Потреба в індивідуальних та групових консультаціях обумовлює необхідність розроблення концепції читачьких тренінгів з набуття електронних пошукових звичок та введення їх у бібліотечну практику.

Надаючи електронні послуги, НБУВ прагне їхньої максимальної відповідності потребам, бажанням та очікуванням споживачів, використовуючи для цього увесь потенціал сервісних засобів. Та не менш важливим є потенціал самого читача. Термін *потенціал клієнта* був до цього часу відомий у бізнес-сфері, де ним позначали споживчий та фінансовий потенціал. Останнім часом про потенціал клієнта згадують у контексті якості й ефективності послуг некомерційних організацій, у тому числі бібліотек, маючи на увазі зусилля та продуктивність самого читача під час користування бібліотекою. Існує низка послуг (хімчистка, ремонт телевізора тощо), якість яких практично не залежить від участі клієнта. Бібліотечно-інформаційні послуги передбачають достатньо високий рівень участі самого клієнта, тож результат роботи прямо залежить не тільки від професіоналізму бібліотечних працівників, а й від того, наскільки активно і грамотно спілкується з бібліотекою читач [18].

Працюючи у фокус-групах, ми намагалися вивчити потенціал клієнта та узагальнити так звані *приховані читачькі потреби*:

- особисті (темперамент, установки, почуття, фізичне і сенсорне здоров'я);
- соціальні (соціальний статус, культурний рівень, загальна ерудиція, інтелект, освіта, матеріальний стан, досвід);
- ситуативні (емоційний стан, настрої у момент надання послуги, фізичне самопочуття, просторові та інші відчуття, зайнятість, розпорядок дня);
- комунікативні (наскільки конкретно і зрозуміло вміє читач сформулювати свій запит).

Цікаве спостереження: під час створення моделі прихованих потреб доцільно враховувати не тільки потенціал клієнта, а й потенціал бібліотечного працівника. Тож під час опитування респонденти сформулювали бажані соціально-психологічні риси бібліотечного персоналу:

- вміння швидко усвідомити інформаційний запит;
- готовність до діалогу, співробітництва;
- дружелюбність, ввічливість;
- загальна ерудиція;

- загальна бібліотечна культура;
- професійна етика;
- уважність до читачьких потреб і побажань.

Дехто додав у список бажаних бібліотекарських якостей терплячість, здатність до гнучкості, емпатії та навіть почуття гумору.

Ми заохочували респондентів відповідати, викладаючи власні міркування та думки. Це дало їм змогу відчутти, що, висловлюючи особисту точку зору стосовно пріоритетів електронного бібліотечного обслуговування, вони (тією чи іншою мірою) впливають на формування нової бібліотечної політики. Важливо й те, що згодом вони були повідомлені про підсумки наших спостережень, тобто переконалися, що їхні побажання враховано.

Варто відзначити жваву зацікавленість в анкетуванні постійних відвідувачів НБУВ. Саме вони внесли суттєві пропозиції щодо удосконалення обслуговування в системі «ІРБІС64», зокрема:

- щодо впровадження опції пошуку документів за бібліографічним описом (шифром збереження документа у фонді);
- щодо створення системи попередніх замовлень для віддалених (віртуальних) користувачів;
- щодо необхідності створення БД «Універсальний підсобний фонд» та «Підсобний фонд дисертацій».

Це співпадає з точкою зору бібліотечних працівників, адже зі створенням вищеназваних БД з'явиться можливість забезпечити читачів вичерпною інформацією щодо наявних у підсобних фондах документів, актуалізувати відомості щодо їх книгозабезпечення.

Дані, отримані у такий спосіб, свідчать, що відвідувачі НБУВ завдяки АБІС «ІРБІС64» повною мірою задовольняють свої інформаційні запити. Мотиви споживання інформації змінюються пропорційно до частоти: чим частіше звернення, тим різноманітніший пошуковий репертуар. На жаль, серед читачів виявлений відсоток недостатньо поінформованих про систему електронних бібліотечних послуг, що потребує популяризації бібліотечних пам'яток, «Правил користування Бібліотекою», «Правил користування електронними інформаційними ресурсами», палітри об'яв (на екранах моніторів зокрема).

Як бачимо, використання новітнього програмного забезпечення надає доступ до інформації без обмежень, поліпшує якість обслуговування, видозмінює весь комплекс технологічних операцій, стимулює інноваційне мислення та розвиває інформаційну культуру.

Висновки. Наукове дослідження, проведене на базі відділу комплексного бібліотечного обслуговування, довело зручність використання автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи «ІРБІС64», що дозволяє бібліотечній установі оперативніше обмінюватися інформацією; урізноманітнювати власні продукти із залученням зовнішніх інформаційних ресурсів, розширювати сферу інформаційних послуг зі збільшенням робочих станцій доступу до електронного каталогу.

Упровадження результатів дослідження в практику роботи НБУВ, бібліотек науково-дослідних установ НАН України та інших систем сприятиме вдосконаленню бібліотечно-інформаційної роботи за допомогою автоматизованих систем.

У перспективі – подальша передислокація бібліотечних резервів, спрямована на підвищення рівня електронної орієнтації користувачів, збагачення номенклатури автоматизованих бібліотечних послуг зі створенням стрункої системи сервісів індивідуального інформаційного простору. Це надалі розвиватиме використання бібліотечного інформаційного ресурсу, забезпечить ефективну взаємодію наукових бібліотек країни та світу з питань електронного інформаційного обслуговування. У цьому контексті проблема подальшого використання ЕІР за допомогою сучасного програмного забезпечення перетворюється на самостійний напрям подальших бібліотекознавчих розвідок.

Список використаних джерел

1. Баркова О. В. Питання організації фонду онлайн-ових документів електронної бібліотеки / О. В. Баркова // Реєстрація, зберігання і обробка даних. – 2002. – № 2. – С. 85–95.
2. Горовий В. М. Процес вдосконалення бібліотечного обслуговування користувачів у контексті впровадження електронних технологій / В. М. Горовий // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2002. – Вип. 8. – С. 7–13.
3. Ільганаєва В. О. Управління інноваційними процесами соціально-культурного розвитку бібліотек / В. О. Ільганаєва // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2004. – Вип. 12. – С. 7–20.
4. Кононученко Л. Інноваційна діяльність обласних бібліотек України в обслуговуванні та забезпеченні інформаційних потреб користувачів / Л. Кононученко // Зб. ДАККІМ. – 2008. – № 4. – С. 35–37.

5. Каліберда Н. Інформаційний консультант наукової бібліотеки: трансформація функцій / Н. Ю. Каліберда // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2003. – С. 18–25.

6. Каліберда Н. Моніторинг ефективності використання електронного каталогу НБУВ / Н. Ю. Каліберда // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2002. – Вип. 8. – С. 88–96.

7. Коваль Т. М. Сучасні тенденції в обслуговуванні читачів НБУВ / Т. М. Коваль // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2004. – Вип. 12. – С. 93–102.

8. Коваль Т. М. Читач у системі обслуговування електронними інформаційними ресурсами наукової бібліотеки / Т. М. Коваль, Л. О. Туровська // Бібл. форум України. – 2006. – № 2. – С. 22–23.

9. Костенко Л. Й. Бібліотека суспільства знань: концептуальна модель / Л. Й. Костенко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. – № 1. – С. 23–27.

10. Костенко Л. Й. Проблеми формування електронних бібліотек України / Л. Й. Костенко // Бібліотека. Наука. Культура. Інформація : Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 1998. – Вип. 1. – С. 220–228.

11. Кроуфорд Д. Оцінка бібліотечних й інформаційних послуг / Джон Кроуфорд ; ред. Сильвія П. Уебб. – [Б.м.], 1996. – 68 с. – (Серія путівників «Асліб» із ноу-хау).

12. Лобузін К. Інформаційні технології в організації роботи спеціалізованих підрозділів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського середовища / К. В. Лобузін, І. В. Лобузін // Управління бібліотечно-інформаційною діяльністю наукової бібліотеки : Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2011. – Вип. 29. – С. 173–184.

13. Свобода А. А. Особливості організації інформаційного обслуговування читачів універсальної наукової бібліотеки у новому інформаційному середовищі / А. А. Свобода // Бібл. вісн. – 2003. – № 4. – С. 2–7.

14. Туровська Л. О. Сучасний бібліотекар у системі інформаційних комунікацій наукової бібліотеки / Л. О. Туровська // Бібл. форум України. – К., 2006. – № 3. – С. 17–19.

15. Чачко А. С. Развивающаяся библиотека в информационном обществе: научно-методическое пособие / А. С. Чачко. – М. : Либерия, 2004. – 88 с.

16. Чачко А. С. Современная библиотека в процессе трансформации / А. С. Чачко. – К., 2003. – 138 с.

17. *Ярошенко Т.* Наукові комунікації XXI століття: електронні ресурси для науки та освіти України / Т. Ярошенко // Бібл. вісн. – 2006. – № 5. – С. 17–22.

18. *Einasto O.* Using service monitoring to support library management decisions: A case study from Estonia. – The International Information and Library Review. – 2009. – 41. – P. 12–20.

Коваль Т., Туровська Л. Удосконалення комплексного бібліотечного обслуговування користувачів НБУВ засобами АБІС «ІРБІС64».

Ключові слова: автоматизована бібліотечно-інформаційна система «ІРБІС64», електронні засоби комунікації, інформаційні електронні ресурси, автоматизація бібліотечних технологій, користувацький інтерфейс, сервіс індивідуального інформаційного простору.

Наукова стаття «Удосконалення комплексного бібліотечного обслуговування користувачів НБУВ засобами АБІС «ІРБІС64» виконана в рамках науково-дослідної роботи (НДР) Інституту науково-методичного забезпечення НБУВ за загальною темою «Оптимізація інформаційної діяльності наукової бібліотеки в умовах впровадження АБІС «ІРБІС64» (2011–2013).

Вміщує: 12 с., 1 діаграму, 41 джерело.

Об'єкт дослідження – інформаційна діяльність наукової бібліотеки.

Предмет дослідження – специфіка використання автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи ІРБІС.

База дослідження – НБУВ (комп'ютерна зона читальних залів відділу комплексного бібліотечного обслуговування).

Мета дослідження – вироблення науково-методологічних та організаційно-технологічних засад використання автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи (АБІС) «ІРБІС64» у комп'ютерній зоні загальних читальних залів як чинника оптимізації інформаційної діяльності наукової бібліотеки.

Методологічна основа дослідження – загальнонаукові підходи (системний, структурний, модельний), засновані на принципах наукової об'єктивності з залученням статистичних та соціологічних методів.

Актуальність дослідження.

В умовах поступальної інформатизації суспільства, використання новітніх комп'ютерних технологій перетворюється на важливий стратегічний ресурс. Саме тому розробка механізму їх

використання потребує першочергової уваги. Необхідність внесення принципових змін, нові підходи до організації та споживання інформаційних технологій наукової бібліотеки, впровадження системи комплексної автоматизації – АБІС «ІРБІС64», обумовили актуальність даної наукової роботи.

Використання світового досвіду.

1992 року з метою інтенсивнішої взаємодії країни СНД підписали спільну Угоду про міждержавний обмін науково-технічною інформацією, а 1995 року – Угоду про створення спільного науково-технологічного простору. Це привело до модернізації національних бібліотечно-інформаційних систем, зокрема до впровадження автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи ІРБІС у бібліотечні системи СНД із результативним забезпеченням широкого доступу користувачів до інформації при мінімізації затрат на їх виробництво та створенням умов для міжнародного інформаційного обміну.

Активну політику створення інформаційних ресурсів та послуг на основі системи автоматизації бібліотек «ІРБІС64» проводить НБУВ як лідер в Україні щодо впровадження нових інформаційних технологій та прогресивних форм комплексного бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування.

Очікувані наслідки.

Проведена науково-дослідна робота сприятиме підвищенню ефективності та досягненню якісно нового рівня інформаційного обслуговування широкого кола бібліотечних користувачів шляхом забезпечення їх широкого доступу до інформаційних ресурсів наукової бібліотеки.

Практичні результати.

Реалізація наукового дослідження передбачає його впровадження в практику роботи НБУВ, бібліотек науково-дослідних установ НАН України та бібліотек інших систем, що сприятиме науково-методичному та організаційно-технологічному вдосконаленню основних процесів бібліотечно-інформаційної діяльності.

Новизна роботи.

Новизна наукової роботи обумовлена усім обсягом інноваційної діяльності наукової бібліотеки, орієнтованої на широке використання АБІС «ІРБІС64» у контексті оптимізації бібліотечно-інформаційного сервісу.

Koval T., Turovska L. Improving the integrated library service for users of V. Vernadsky National Library of Ukraine by the facilities of «IRBIS64» ALIS.

Keywords: automated library and information system «IRBIS64», electronic communications, information electronic resources, library automation technology, user interface, service for personal information space.

The scientific article «Improving of the integrated library service for users of V. Vernadsky Library of Ukraine (VNLU) by means of the «IRBIS64» ALIS» was performed as a part of research of the Institute of scientific-methodological support of VNLU on the general topic «The optimization of the information activities of Scientific Library under the implementation of «IRBIS64» ALIS» (2011-2013).

Contains: 12 pages, 1 chart, 41 source .

The object of the study: The informational activity of the scientific library

The subject of the research – the specifics of using the automated library information system «IRBIS64».

The research base –VNLU (computer area in reading rooms of the Department of integrated library service).

The purpose of the research is the development of scientific-methodological, organizational and technological bases for usage of Automated Library Information System (ALIS) «IRBIS64» in the computer area in general reading rooms as a factor in optimizing of information activity of the scientific library.

The methodological basis of the research is the scientific approach (systems, structures, models), based on the principles of scientific objectivity involving statistical and sociological methods.

Relevance of the research.

In the context of the developing informatization of society, usage of the latest computer technologies is becoming an important strategic resource. That is why the development of a mechanism of their usage requires urgent attention. The need to make fundamental changes, new approaches to the organization and consumption of information technologies in the research library and the introduction of system of integrated automation – «IRBIS64» ALIS – led the relevance of this work.

Usage of world experience.

Back in 1992, with the aim of intensive interaction, the CIS countries signed the Joint Agreement on the interstate exchange of scientific and technical information, and in 1995 – the Agreement on the

establishment of a joint scientific and technological space. All this led to the modernization of the national library and information systems, in particular, to the implementation of the automated library and information system «IRBIS64» to the library systems of CIS scoring to ensure broad access to information for users while minimizing the cost of their production and the creation of conditions for the international exchange of information.

Active policy of the creating of information resources and services on the basis of «IRBIS64» System conducts VNLU as a leader in Ukraine to introduce new information technologies and progressive forms of complex bibliographic and information services.

Expected results.

The fulfilled work will contribute to improving the efficiency and achieve a new level of information services of a wide range of library users by providing them with greater access to information resources of the scientific library.

Practical results.

The implementation of scientific research suggests its introduction into the practice of VNLU, libraries of the research institutions and libraries of the NAS of Ukraine and libraries of other systems, will contribute the scientific, methodological, organizational and technological improvement of the main processes of librarian information work.

Novelty.

The novelty of the research is due to the entire spectrum of innovation research of the scientific library focused on the widespread usage of ALIS «IRBIS64» in the context of optimization of the library and information service.

Коваль Т., Туровская Л. Совершенствование комплексного библиотечного обслуживания пользователей НБУВ средствами АБИС ИРБИС.

Ключевые слова: автоматизированная библиотечно-информационная система «ИРБИС64», электронные средства коммуникации, информационные электронные ресурсы, автоматизация библиотечных технологий, пользовательский интерфейс, сервис индивидуального информационного пространства.

Научная статья «Совершенствование комплексного библиотечного обслуживания пользователей НБУВ средствами АБИС «ИРБИС64» выполнена в рамках научно-исследовательской работы (НДР) Института научно-методического обеспечения НБУВ по общей

теме «Оптимизация информационной деятельности научной библиотеки в условиях внедрения АБИС «ИРБИС64» (2011–2013).

Содержит: 12 с., 1 диаграмму, 41 источник.

Объект исследования: информационная деятельность научной библиотеки.

Предмет исследования – специфика использования автоматизированной библиотечно-информационной системы «ИРБИС64».

База исследования – НБУВ (компьютерная зона читальных залов отдела комплексного библиотечного обслуживания).

Цель исследования – разработка научно-методологических и организационно-технологических основ использования автоматизированной библиотечно-информационной системы (АБИС) «ИРБИС64» в компьютерной зоне общих читальных залов как фактора оптимизации информационной деятельности научной библиотеки.

Методологическая основа исследования – общенаучные подходы (системный, структурный, модельный), основанные на принципах научной объективности с привлечением статистических и социологических методов.

Актуальность исследования.

В условиях поступательной информатизации общества, использование новейших компьютерных технологий превращается в важный стратегический ресурс. Именно поэтому разработка механизма их использования требует первоочередного внимания. Необходимость внесения принципиальных изменений, новые подходы к организации и потреблению информационных технологий научной библиотеки, внедрение системы комплексной автоматизации – АБИС «ИРБИС64» – обусловили актуальность данной работы.

Использование мирового опыта.

В 1992 году с целью интенсивного взаимодействия страны СНГ подписали совместное Соглашение о межгосударственном обмене научно-технической информацией, а в 1995 году – Соглашение о создании совместного научно-технологического пространства. Это привело к модернизации национальных библиотечно-информационных систем, в частности к внедрению автоматизированной библиотечно-информационной системы «ИРБИС64» в библиотечные системы СНГ с результативным обеспечением широкого доступа пользователей к информации при минимизации затрат на их производство и созданием условий для международного информационного обмена.

Активную политику создания информационных ресурсов и услуг на основе системы автоматизации библиотек «ИРБИС64» проводит НБУВ как лидер в Украине по внедрению новых информационных технологий и прогрессивных форм комплексного библиотечно-библиографического и информационного обслуживания.

Ожидаемые результаты.

Проведенная работа способствует повышению эффективности и достижению качественно нового уровня информационного обслуживания широкого круга библиотечных пользователей путем обеспечения их широкого доступа к информационным ресурсам научной библиотеки.

Практические результаты.

Реализация научного исследования предполагает его внедрение в практику работы НБУВ, библиотек научно-исследовательских учреждений НАН Украины и библиотек других систем, способствует научно-методическому и организационно-технологическому совершенствованию основных процессов библиотечно-информационной деятельности.

Новизна работы.

Новизна научной работы обусловлена всем спектром инновационной деятельности научной библиотеки, ориентированной на широкое использование АБИС «ИРБИС64» в контексте оптимизации библиотечно-информационного сервиса.